

FINANSOWANIE TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ

Michał Pater

associate w Zespole Postępowań Sądowych i Arbitrażowych,
Zespole Infrastruktury kancelarii JDP Drapała & Partners

Transformacja energetyczna to proces kosztowny, wymagający znacznych nakładów inwestycyjnych, sięgających (do 2030 roku) nawet kilkuset miliardów złotych. Skąd zdobyć na to środki?

Transformacja energetyczna, nazywana niekiedy zieloną transformacją, stanowi kluczowy krok w reorientacji sposobu produkcji i wykorzystania energii w kierunku bardziej zrównoważonego i ekologicznego modelu. Obejmuje ona szeroki zakres działań,

poczynając od większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, takich jak energia słoneczna, wiatrowa czy biomasa, aż po modernizację istniejącej już infrastruktury energetycznej i budynków w celu poprawy ich efektywności energetycznej.

Zielona transformacja

W kontekście aktualnych wydarzeń, takich jak konflikt na Ukrainie i rosnące zanieczyszczenie środowiska, inicjatywy związane z zieloną transformacją nabierają szczególnego znaczenia. Kraje UE (w tym wiodące prym Niemcy) podejmują dziś na szeroką skalę decyzje o zwiększeniu inwestycji w odnawialne źródła energii oraz działania mające na celu ograniczenie zależności od importu paliw kopalnych. W Polsce również zauważalne są tendencje w kierunku zielonej transformacji, z coraz większą liczbą inwestycji np. w fotowoltaikę czy magazynowanie energii. Dla osiągnięcia jednak „satysfakcjonującej” dekarbonizacji konieczne jest nie tylko dalsze promowanie odnawialnych źródeł energii, ale także modernizacja istniejącej już infrastruktury oraz termomodernizacja budynków.

Przemiany w sektorze energetycznym będą stanowiły istotny czynnik wzmacniający potencjał polskiej gospodarki, podnosząc jej konkurencyjność oraz atrakcyjność dla potencjalnych inwestorów.

Dziś nie budzi już wątpliwości, że transformacja energetyczna jest niezbędna. Niestety, jest ona także kosztowna i wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych. Kwoty, które mogą okazać się konieczne do wydania do 2030 roku na inwestycje związane z transformacją energetyczną, w tym transformacje rynku energetycznego, sięgają szacunkowo nawet kilkuset miliardów złotych. Należy się jednak zgodzić, że koszty związane z beczynnością wobec kryzysu klimatycznego znacząco przewyższają nakłady potrzebne do podejmowania odpowiednich działań w celu jego ograniczenia. Według analiz Polskiej Izby Ubezpieczeń, straty związane z anomaliami pogodowymi w ciągu ostatnich 40 lat w Polsce oszacowano na około 70 mld złotych¹. Co więcej, jeśli dalszy wzrost temperatur będzie zgodny z pesymistycznymi prognozami to przewiduje się, że polski PKB może obniżyć się nawet o kilkanaście procent do 2050 roku.

Wysokie koszty dotkną każdego przedsiębiorstwa, które zdecyduje się zrealizować inwestycje w ramach szeroko pojętej transformacji energetycznej. Skąd zatem zdobyć na to środki? W artykule przedstawiamy kilka możliwości.

Środki przewidziane w Polityce Energetycznej Polski do 2040 roku oraz programy rządowe

Śród kluczowych źródeł finansowania transformacji energetycznej wymienić należy przede wszystkim środki krajowe, przewidziane przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska na zieloną transformację Polski.

Jak wynika z dokumentu Polityka Energetyczna Polski do 2040², inwestycje w sektorach związanych z produkcją i dostarczaniem energii będą absorbować środki finansowe nawet do niemal 900 miliardów złotych. Prognozowane wydatki w sektorze produkcji energii elektrycznej sięgną ponad 300 miliardów

złotych, z czego około 80% będzie przeznaczonych na źródła energii bezemisyjnej, takie jak OZE czy energetyka jądrowa. Transformacja sektora paliwowo-energetycznego może prowadzić do wzrostu kosztów energii, jednakże wsparcie finansowe w postaci inwestycji operacyjnych i kapitałowych może przyspieszyć i zwiększyć skalę tych zmian. Kluczowe jest zapewnienie, że proces transformacji prowadzi do akceptowalnych cen energii dla społeczeństwa i nie pogłębia ubóstwa energetycznego.

”

Kraje UE podejmują dziś na szeroką skalę decyzje o zwiększeniu inwestycji w OZE oraz działania mające na celu ograniczenie zależności od importu paliw kopalnych

Ministerstwo Klimatu i Środowiska wskazuje, że na przeprowadzenie zielonej transformacji Polski do 2030 roku przeznaczonych zostanie ogółem 260 miliardów złotych pochodzących z funduszy unijnych oraz krajowych. Kwota ta obejmuje wsparcie z różnych źródeł, włączając w to politykę spójności, a także priorytetowe programy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wspólnej Polityki Rolnej oraz krajowe fundusze celowe. Niektórzy eksperci wskazują jednak, że zarówno unijne, jak i krajowe inwestycje w osiągnięciu bilansu emisji dwutlenku węgla netto powinny zostać zwiększone, a biorąc pod uwagę tendencje widoczne w poszczególnych państwach członkowskich UE, takie zwiększenie jest dość prawdopodobne.

Programy, w ramach których rozdysponowywane są środki krajowe na transformację, częściowo korzystają z funduszy unijnych. Są one adresowane zarówno do osób prywatnych, jak i podmiotów gospodarczych. Przykładem programu, w ramach którego osoby indywidualne mogą uzyskać finansowanie, może być planowany Program Mój Prąd, oferujący wsparcie finansowe dla mikroinstalacji fotowoltaicznych. Podmiot indywidualny może otrzymać wówczas dofinansowanie instalacji fotowoltaicznej i pomp ciepła w formie bezwrotnej dotacji. Innym rozwiązaniem jest Program Mój Elektryk, który wspiera zakup pojazdów elektrycznych, a kolejnym (mającym na celu ułatwienie poniesienia kosztów transformacji energetycznej) – planowany program Moja Energia Wiatrowa, przygotowany przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Zakłada on wsparcie finansowe dla właścicieli gruntów, którzy planują zainstalować wiatraki na należącym do nich terenie.

Aktualnie przygotowywane są również programy pomagające podmiotom gospodarczym ponieść koszty transformacji energetycznej. Przykładem może być niedawno uruchomiony Program Energia na Wsi. W jego ramach rolnicy prowadzący działalność gospodarczą, a także istniejące lub nowo powstałe spółdzielnie energetyczne, mogą uzyskać wsparcie finansowe w postaci dotacji i pożyczek.

Obecnie trwa już przyjmowanie wniosków do programu FENX.01.01 Efektywność energetyczna, który oferuje nowe możliwości wsparcia dla dużych i średnich przedsiębiorstw w zakresie poprawy efektywności energetycznej oraz instalacji OZE. Program ten obejmuje szereg działań, takich jak: modernizacja budynków zakładowych, zwiększenie efektywności energetycznej procesów produkcyjnych, optymalizacja systemów obiegu mediów w zakładzie, usprawnienie ciągów transportowych oraz poprawa efektywności energetycznej systemów pomocniczych, w tym kotłowni, odzysku ciepła z procesów przemysłowych czy systemów oświetlenia. Ponadto, w ramach programu możliwe jest wsparcie finansowe na instalację urządzeń OZE oraz infrastruktury związanej z produkcją, magazynowaniem, tankowaniem lub transportem wodoru³.

”

Programy, w ramach których rozdysponowywane są środki krajowe na transformację, częściowo korzystają z funduszy unijnych

Uruchomienie naboru wniosków na działania związane z efektywnością energetyczną w ramach programu FENX01.01 planowane jest w okresie od 15 kwietnia 2024 do 24 czerwca 2024 roku. Przewidziana alokacja finansowa wynosi ponad 216 mln zł.

W ramach kolejnego planowanego programu – FENX.02.01 Infrastruktura Ciepłownicza – od 27 maja 2024 roku przedsiębiorcy oraz inne podmioty (w tym jednostki samorządu terytorialnego, spółdzielnie mieszkaniowe, dostawcy usług energetycznych) będą mogli składać wnioski o wsparcie na rozwój efektywnych sieci ciepłowniczych. Przewidziana alokacja finansowa na ten cel wynosi 800 mln zł, jednak możliwe jest zwiększenie tego budżetu. Nabór wniosków będzie trwał do 29 lipca 2024 roku⁴.

Oprócz wcześniej wymienionych źródeł finansowania wyróżnić należy także dotacje klasyczne, kredyty bankowe oraz finansowanie prywatne, w tym te z zastosowaniem modelu ESCO. Coraz bardziej istotną rolę w finansowaniu zielonej energii odgry-

wają również papiery dłużne, zwłaszcza tzw. zielone obligacje, będące dłużnymi papierami wartościowymi finansującymi inwestycje w dobie transformacji energetycznej.

Finansowanie bankowe

Kredyty bankowe stanowią popularną formę finansowania zielonych projektów, często wspieranych dodatkowo przez dotacje. Polskie banki oferują specjalne rozwiązania dla firm i osób prywatnych, które angażują się w zielone inwestycje. Te pożyczki często są udzielane na preferencyjnych warunkach, ponieważ projekty zielone mają zwykle wyższy potencjał zwrotu niż te bazujące na konwencjonalnej energii. Wynika to zarówno z unijnej taksonomii, jak i z faktu, że energia z odnawialnych źródeł jest często tańsza od tej z paliw kopalnych, takich jak węgiel czy gaz. Większość czołowych polskich banków wprowadziła aspekty zrównoważonego finansowania do swoich strategii biznesowych, oferując produkty finansowe związane z ekologicznymi inwestycjami. Dodatkowo, wiele z tych banków ma oddziały specjalizujące się w ekologicznym finansowaniu.

Sektor bankowości coraz bardziej uwzględnia emisyjność projektów w polityce kredytowej, co jest obserwowane zarówno na skalę światową, jak i europejską. Niektóre międzynarodowe banki w ogóle nie finansują projektów bazujących na paliwach kopalnych.

Zielone obligacje

Kolejnym zyskującym na popularności źródłem finansowania transformacji energetycznej są tzw. zielone obligacje. To specjalne narzędzia finansujące, generujące ustalony dochód, który przeznaczony jest na finansowanie projektów związanych z klimatem lub środowiskiem. Ich zadaniem to wsparcie lub refinansowanie inwestycji, projektów, wydatków czy aktywów mających na celu przeciwdziałanie zmianom klimatycznym i ochronę środowiska.

Zielone obligacje zostały zdefiniowane w wytycznych ICMA Green Bond Principles i CBI Climate Bonds Standard. Ich definicja znajduje się również w projekcie unijnego rozporządzenia dotyczącego europejskich zielonych obligacji. Kluczowym aspektem tego instrumentu jest określony cel wykorzystania środków. Pieniądze pozyskane z emisji muszą być przeznaczone na projekty o charakterze „zielonym”, jak to opisano w Ramach Emisji Zielonych Obligacji (Green Bond Framework). Zakres kategorii projektów, które mogą być finansowane przez takie środki, obejmuje w szczególności efektywność energetyczną, budownictwo, a także ekologiczne formy transportu. Należy jednak zaznaczyć, że nie wszystkie projekty, spełniające szeroko zdefiniowane kategorie przez ICMA, kwalifikują się do finansowania poprzez emisję obligacji. To emitenci ustalają kryteria klasyfikacji projektów dla wszystkich kategorii w Ramach Emisji Zielonych Obligacji, a obecnie standardem jest opra-

ŁATWIEJSZY DOSTĘP DO FUNDUSZY NA TRANSFORMACJĘ?

Pomimo wyzwań związanych z finansowaniem, rosnące zaangażowanie inwestorów oraz wprowadzane inicjatywy polityczne i unijne sprzyjają perspektywie ułatwienia dostępu do funduszy na projekty ekologiczne. To wskazuje, że w przyszłości może być łatwiej osiągnąć cele związane z zieloną transformacją

Fot. 123rf

cowywanie tych kryteriów zgodnie z wytycznymi klasyfikacji Taksonomii UE.

Mimo że pierwsza emisja zielonych obligacji w Polsce miała miejsce już w 2019 roku, to od tamtej pory rynek tych usług rozwija się dość powolnie, generując stabilnie rosnący poziom wzrostu liczby emitentów. Z dużą dozą prawdopodobieństwa (biorąc pod uwagę inne państwa UE) należy stwierdzić, że w ciągu najbliższych lat oferta zielonych obligacji w Polsce znacząco się rozszerzy, umożliwiając łatwiejsze i bardziej korzystne wykorzystanie tego źródła finansowania.

Finansowanie w modelu ESCO

Rośnie zainteresowanie inwestycjami samorządowymi ze strony różnorodnych podmiotów. Wcześniej popularnym modelem było partnerstwo publiczno-prywatne, ale obecnie coraz większą popularność zyskuje model Energy Service Company (ESCO).

Formuła ESCO reprezentuje nowoczesny sposób współpracy z zewnętrzną firmą, który umożliwia modernizację energetyczną przedsiębiorstwa bez konieczności ponoszenia własnych nakładów finansowych. Termin „ESCO” stanowi skrót od „Energy Service Company”.

Współpraca z firmą ESCO opiera się na kontraktach wykonawczych, w ramach których wykorzystuje się zasoby finansowe firmy ESCO. Model opisywanej współpracy to rozwiązanie charakteryzujące się szeregiem korzyści. Główną zaletą jest fakt, że przedsiębiorstwo decydujące się na modernizację energetyczną przy wsparciu ESCO unika ryzyka inwestycyjnego. Współpraca z firmami ESCO często jest preferowana przez instytucje publiczne, ale równie dobrze sprawdza się jako rozwiązanie dla przedsię-

biorstw prywatnych, które dążą do zoptymalizowania kosztów energii i zwiększenia swojej rentowności poprzez oszczędności.

Omawiany mechanizm finansowania stanie się jeszcze bardziej interesujący w przyszłości. W najbliższym czasie bowiem zliberalizowane mają zostać przepisy regulujące dostęp do europejskich długoterminowych funduszy inwestycyjnych. To pozwoli indywidualnym inwestorom lokować swoje środki w projektach infrastrukturalnych związanych z transformacją energetyczną.

Transformacja energetyczna będzie z całą pewnością kosztowna. Z biegiem czasu wydaje się jednak, że pozyskiwanie środków na ten cel stanie się coraz łatwiejsze. Pomimo wyzwań związanych z finansowaniem, rosnące zaangażowanie inwestorów oraz wprowadzane inicjatywy polityczne i unijne sprzyjają perspektywie ułatwienia dostępu do funduszy na projekty ekologiczne. To wskazuje, że w przyszłości może być łatwiej osiągnąć cele dotyczące zielonej transformacji, zwiększając jednocześnie atrakcyjność inwestycji ekologicznych.

Przypisy

- ¹ Raport Klimat Rosnących Strat, Rola ubezpieczeń w ochronie klimatu i w transformacji energetycznej, PIU, Rok 2023.
- ² Polityka Energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040) Załącznik do uchwały nr 22/2021 Rady Ministrów z dnia 2 lutego 2021 r.
- ³ Szerzej, zob. <https://www.feniks.gov.pl/>
- ⁴ Szerzej zob. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/stromy/skorzystaj/nabory/> ■